

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сучасний стан і розвиток економіки в Україні характеризується активним розвитком ринку послуг, відбувається гегемонізація соціальної сфери як основи формування ринку послуг, що проявляється перш за все зростанням ролі соціальної сфери у формуванні ВВП, у структурі зайнятості. Світовий досвід свідчить, що в країнах, де основну роль посідає соціальна сфера, економіка є конкурентоспроможною, неухильно зростають основні показники ринку послуг. Сьогодні послуги у високорозвинутих країнах є головною статтею доходів і мають найбільшу питому вагу у ВВП цих країн, коливаючись від 56 до 65% [1, с. 159].

В Україні динамічно зростає обсяг реалізованих послуг, які є результатом різноманітної діяльності, що здійснюються виробниками на замовлення будь-яких споживачів.

Особливістю послуг є насамперед те, що вони не накопичуються (за винятком окремих видів), не транспортуються, не існують окремо від виробника, тобто вони споживаються, в основному, в момент і в місці їх надання.

В Україні обсяг реалізованих послуг має тенденцію до зростання, зокрема, за 2002-2011 рр. збільшився в 6,6 раз (рис. 1). У 2011р. обсяг реалізованих послуг збільшився на 12,0% (з урахуванням зміни цін) порівняно з 2010р.

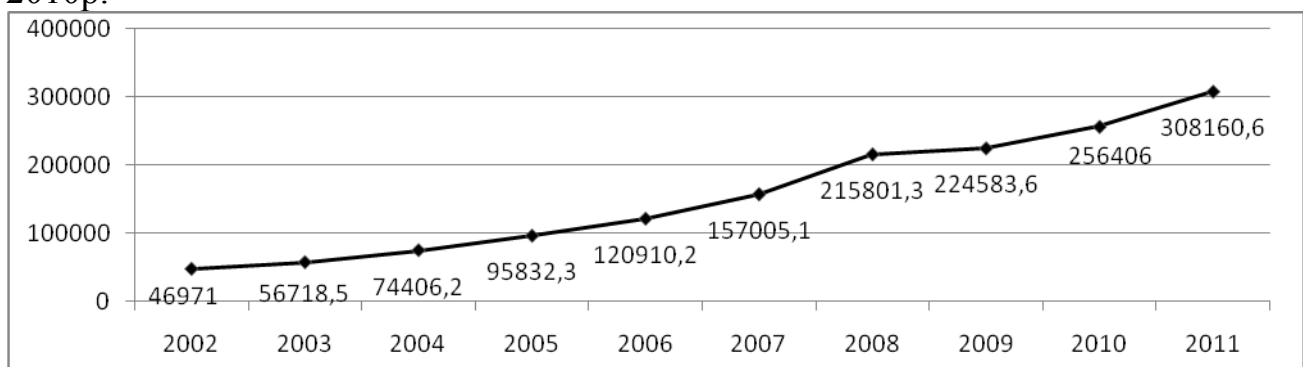

Рис. 2.4. Динаміка обсягу реалізованих послуг, млн. грн.

У 2011р. на ринку послуг із 86,1 тис. зареєстрованих підприємств – юридичних осіб та їхніх відокремлених підрозділів, основним видом діяльності яких є надання послуг, фактично працювало 66 тис. підприємств, або 76,8% загальної кількості. Це зумовлено тим, що майже кожне четверте підприємство,

яке обрало основним видом діяльності надання послуг, тимчасово призупинило діяльність або змінило основний вид діяльності на такий, що не належить до сфери послуг.

Порівняно з 2010 р. кількість працюючих підприємств та їхніх відокремлених підрозділів збільшилось на 3,3% (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості діючих і підприємств сфери послуг та обсяг їх реалізації за видами економічної діяльності, за 2010-2011 рр.

	Кількість діючих підприємств, одиниць		Відхилення 2011/2010 рр., %	Обсяг реалізованих послуг (у ринкових цінах), млн. грн.		Відхилення 2011/2010 рр., %
	2010	2011		2010	2011	
Всього	64015	66117	103,3	256405,9	308160,6	120,2
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	2217	2276	102,7	1614,3	1853,3	114,8
Діяльність готелів та ресторанів	1198	1287	107,4	4248,3	5043,6	118,7
Діяльність транспорту та зв'язку	12547	13535	107,9	148680,5	180301,3	121,3
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	36479	37391	102,5	78678,7	93398,6	118,7
Освіта	2339	2333	99,7	3373,1	3476,1	103,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3345	3455	103,3	6774,0	8087,8	119,4
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	5887	5840	99,2	13036,8	15999,6	122,7

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної Служби Статистики України

Чисельність зайнятих на підприємствах сфери послуг у 2011 році склала понад 46% від загальної кількості зайнятих в цілому в країні. У порівнянні з 2005 роком в 2011 році кількість зайнятих у сфері послуг збільшилася на 78%, при цьому майже три чверті з них працювали на великих і середніх підприємствах.

На ринку послуг упродовж 2011р. хоча і відбулись незначні зміни у структурі за видами економічної діяльності, як і раніше, найбільшу питому вагу в загальному обсязі реалізованих послуг мали послуги різних видів транспорту – 36,9% (рис. 2). Порівняно з 2010р. їхня частка збільшилась на 1,9 в. п.

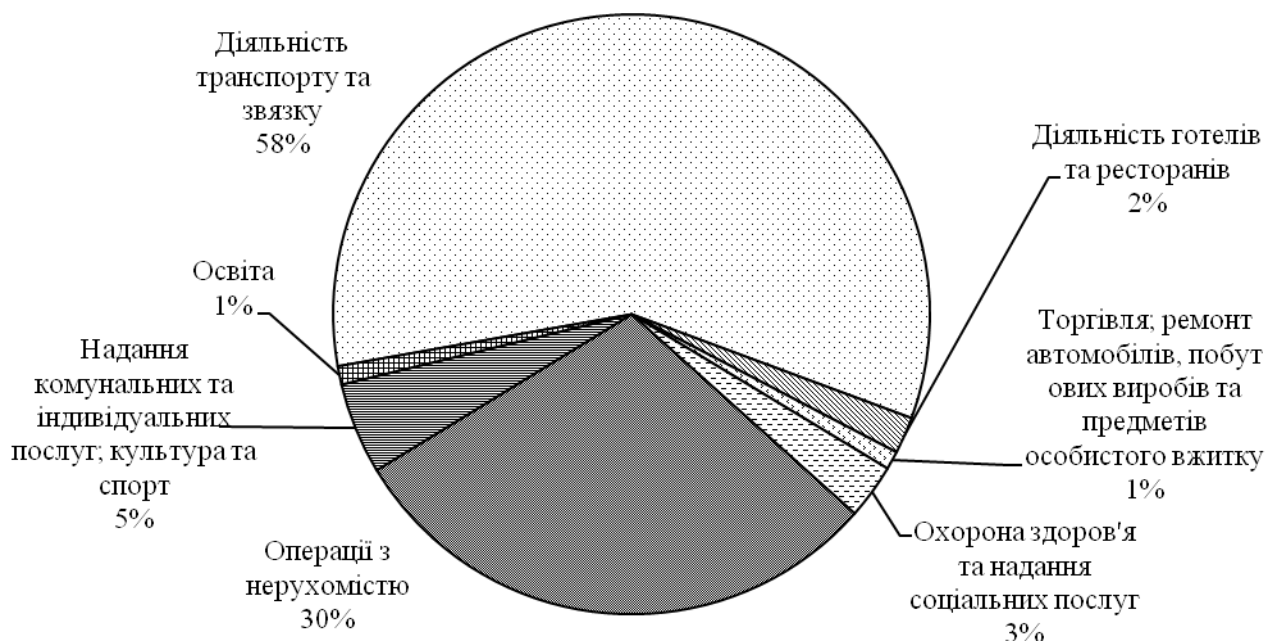

Рис. 2. Розподіл обсягу реалізованих послуг за видами економічної діяльності (у відсотках до загального обсягу) за 2011 рік

Майже п'яту частину загального обсягу послуг різних видів транспорту (19,7%) склали послуги з транспортування нафти, газу й аміаку магістральними трубопроводами. Серед інших транспортних підприємств найбільший обсяг послуг надали підприємства автомобільного й міського електротранспорту (19,6% загального обсягу послуг транспорту) та залізничного транспорту (13,7%). Автотранспортом у 2011р. перевезено 178,8 млн. т вантажів, що на 12,9% більше, ніж у 2010р., залізницею перевезено 469,3 млн. т вантажів, або на 8,4% більше, ніж за попередній рік.

Другими за значимістю в загальному обсязі послуг протягом останніх років залишалися послуги пошти та зв'язку. У 2011 році частка цих послуг зменшилась порівняно з 2010р. на 2,1 в.п. і склала 16,3%.

Частка послуг із проведення операцій з нерухомим майном у загальному обсязі реалізованих послуг у 2011р. залишилась на рівні 2010р. (9,1%). Незмінною залишилась частка послуг реклами, діяльності з охорони здоров'я людини, діяльності готелів та ресторанів, проведення розслідувань та забезпечення безпеки. За всіма іншими видами діяльності частка наданих послуг у загальному обсязі в порівнянні з 2010р. збільшилась або зменшилась від 0,3 до 0,1 в.п.

Останніми роками значно розширився контингент населення, який є потенційним споживачем соціальних послуг за рахунок появи нових форм соціального благополуччя. Однак сучасний рівень розвитку системи соціальних послуг, якість та види послуг, їх доступність для населення значно відстають від потреби людей. Тому можна сказати, що надання соціальних послуг є перспективним і водночас зникаючим видом послуг.

Неефективність системи соціальних послуг, зокрема, засвідчує її надмірна централізація, тенденція до концентрації послуг в стаціонарних установах, відсутність стандартів якості послуг, нераціональна система фінансування.

Нині назріла необхідність у глибоких структурних перетвореннях, впровадженні нової системи соціальних послуг - європейського зразка, яка, зокрема, передбачає поступове звільнення держави від функцій безпосереднього надавання соціальних послуг та передачу їх недержавним організаціям. Водночас за державою мають бути закріплені функції фінансування та контролю за використанням коштів.

Відносно обмеженою є частка України і в міжнародній торгівлі послугами. Відношення імпортом між та експортом послуг України складає 66,86 % до 33,14%.

Водночас, у країні є потенціал для розвитку міжнародної торгівлі послугами. Так, розвиток науки, технологій і висококваліфікована робоча сила є необхідними передумовами для динамічного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, програмного забезпечення, електронної і мобільної торгівлі, які базуються на основі глобальної мережі Інтернет, що може відіграти роль «локомотиву розвитку», тобто простимулювати розвиток всієї національної економіки, забезпечити міцні конкурентні переваги на світових ринках. Слід також використати вигідне гео економічне положення країни для розвитку транспортної інфраструктури та туризму [2].

Слід зауважити, що розвиток експорту послуг України має стійку тенденцію до зростання не тільки в абсолютному вимірі, а й у відносних показниках. В економіці України вже набули розвитку деякі види послуг, такі як транспорт, торгівля, туризм, страхові, фінансові, ділові, послуги з ремонту.

Отже, можна зробити висновок, що внаслідок економічної кризи в Україні розвиток ринків послуг уповільнюється. Також розвиток сфери послуг в Україні потребує залучення додаткових інвестицій, в т.ч. іноземних. Залучення іноземного капіталу забезпечить не тільки надходження необхідних фінансових ресурсів, але й передових, технічно ефективних методів реалізації послуг, що сприятиме підвищенню їх якості, доступності, культури обслуговування та в кінцевому рахунку - підвищить конкурентоспроможність вітчизняних виробників послуг та значно зміцнить позиції України в міжнародному обміні послугами.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б.М. Сфера та ринок послуг у контексті соціальної модифікації суспільства: [монографія] / Б.М. Данилишин, В.І. Куценко, Я.В. Остафійчук – К.: ЗАТ «Нічвала», 2005. – 328 с.
2. Куценко В.І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку: [монографія] / В.І. Куценко, В.П. Удовиченко. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2011. - 656 с.

3. Марченко В. Організаційний аспект моделі управління якістю підприємств сфери послуг [Текст] / В. Марченко // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2004. - №1. – С. 238-244.

Пойта І.О. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку послуг в Україні / І.О. Пойта // Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми та перспективи: Матеріали сьомої міжнародної науково-практичної конференції / за ред. Саух І.В. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – С. 89-92.